

Siyahi eleştirinin ‘görünmez adamı’: Henry Louis Gates Jr.

Nurdan Akıner*
Ayhan Küngerü**

Özet

Bu çalışma Afro-Amerikalı bir akademisyen ve yazar olan Henry Louis Gates Jr.’ın hayatı ve çalışmalarına ışık tutmayı amaçlamaktadır. Gates’in araştırmaları siyahların mevcut yapı içindeki durumu ve bunun iyileştirilmesi, ırkçılık, kölelik ve kölelik tarihi gibi konular üzerine yoğunlaşmaktadır. Gates, Avrupa merkezci edebiyat kurallarının açık eleştirisini yapmakta ve Siyahların kendi estetiğini oluşturması gerektiği üzerinde durmaktadır. Gates’in birçok yazılı eserinin yanı sıra yazdığı ve yapımını da üstlendiği belgesel yapımlar da bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Henry Louis Gates Jr., ırkçılık, kölelik, Afro-Amerikan

The invisible man of the black criticism: Henry Louis Gates Jr.

Abstract

This study aims to shed light on African-American scholar and writer Henry Louis Gates Jr.’s life and studies. Gates’s researches are focusing on such issues as status of the black people in the existing structure and amelioration of it, racism, slavery, history of slavery. Gates openly criticizes Eurocentric literary order and stresses that the Blacks need to form their own aesthetics. In addition to many written works, there exist documentary films written and produced by Gates.

Keywords: Henry Louis Gates Jr., racism, slavery, Afro-American

Giriş

Afro-Amerikalı bir akademisyen ve yazar olan Henry Louis Gates Jr.’ın eserleriyle sadece postkolonyal teoriye değil, eleştirel teori bünyesindeki son dönem gelişmelerinden biri olan siyahi eleştirinin de yazın alanına önemli katkılarda bulunmuştur. Gates J.’ın araştırmaları siyahların mevcut yapı içindeki durumu ve bunun iyileştirilmesi, ırkçılık, kölelik ve kölelik tarihi gibi konular üzerine yoğunlaşmaktadır. Birçok yazılı eserin yanı sıra Gates’in senaryosunu yazdığı ve yapımını da üstlendiği belgeseller de bulunmaktadır. Gates çalışmalarında post yapısalcılık ve postmodernizm akımları, kendisine ilham vermiştir. En önemli eseri *The Signifying Monkey*’de “Bir şey söylerken çok farklı bir şey kastetmek yazarların sıklıkla uyguladıkları bir yöntemdir” diyerek, siyahi yazının kendisinde gizlenmiş bir söylemin var olduğunu ileri sürer. Nitekim haklıdır da.

Öyle ki Afro-Amerikalı yazar Ralph Ellison, 1953’te ABD’de Ulusal Kitap Ödülü’nü kazanan *Invisible Man (Görünmez Adam)* isimli eserinde akıllarda yer etmiş olan “görünmez siyah” ifadesini kullanmıştır. Ona göre bu yöntem beyaz otoritenin baskılarına daha fazla uğramamak için kullanılmaktadır. New York’ta 40’lı yıllarda yaşayan isimsiz bir Afro-Amerikalının gözünden, insanın toplum içindeki yerini ve kimliğini aramasını anlatan kitabın kahramanı benzer temaları işleyen yazarların

* Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, e-posta: nurdanakiner@akdeniz.edu.tr

** Arş. Gör., Abant İzzet Baysal Üniversitesi İletişim Fakültesi, e-posta: akungeru@hotmail.com

kahramanlarının aksine iyi eğitilmiş ve bilinçlidir. North Carolina'daki Randolph County Board of Education (Randolph Vıyaleti Eğitim Komisyonu) 2013 yılında Görünmez Adam isimli kitabın 5-2 oylamayla vilayetteki okulların kütüphanesinde bulunmasını yasakladı ve müfredattan çıkardı. Kitapta "Ben bir görünmez adamım. İnsanlar beni görmeyi reddettiği için görünmezim. Anlayın!" diyen isimsiz kahraman, siyah milliyetçiliğini, siyah kimliği ve Marksizim ilişkisini, bireyselliği ve kimliği arasında sıkışmış hikayesi üzerinden anlatmaktadır (Kellogg, 2013).

16 Eylül 1950'de Keyser Batı Virginia'da dünyaya gelen Henry Louis Gates, Jr., Harvard Üniversitesi'nde Afro-Amerikan çalışmalarının başına geçmeden önce uluslararası seyahatler ve çalışmalar gerçekleştirmiştir

Gates, 1973 yılında Yale Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü en yüksek onur derecesiyle (summa cum laude) bitirmiştir. Master ve doktora derecelerini ise Cambridge Üniversitesi'ne bağlı Clara College'tan almıştır. Gates 1997 yılında Time dergisi tarafından en etkili 25 Amerikalı arasında sayılmıştır. İlaveten; Ebony Dergisi Profesör Gates'i 2010 ve 2012 yıllarında en etkili 100 siyahîden biri olarak göstermiştir. Henry Louis Gates, J. Alphonse Fletcher Üniversitesi'nde profesörlük görevini sürdürmektedir ve Harvard Üniversitesi'ndeki Hutchins Merkezi Afrika ve Afrika-Amerika Araştırmaları direktörlüğünü yürütmektedir (Harvard, 2016).

1973 yılında Gates, Cambridge'te okumak için Andrew W. Mellon Vakfı Bursunu alan ilk siyahi Amerikalı olmuştur. Root dergisinin baş editörlüğünü sürdüren Gates'in gazetecilik geçmişi de bulunmaktadır. İlk köşesini 12 yaşındayken yazmış ve ileriki öğrenim hayatında da yazmaya devam etmiştir. Hala da çeşitli gazete ve dergilerde yazılar kaleme almaktadır. 2006 yılında Gates'in yazdığı ve yapımını üstlendiği, Afrikalı Amerikalıların tarihleri hakkında bilgi saptamak amacıyla çekilen Afrikalı Amerikalıların Yaşamları (African American Lives) adlı belgesel serisi genetik ve soy bilimini kullanan ilk belgesel serisi olma özelliğini taşımaktadır (Wong, 2009).

The Signfying Monkey ve (signifyin(g))

Henry Louis Gates, Afrika ve Afrika-Amerika edebiyatında önemli araştırmalar yapmış ve bu alanda çalışanlara teorik bir altyapı oluşturacak derinliğe sahiptir. Afrikalı Amerikan yazınsalına siyahı Amerikalıların tarihinin ve düşüncesinin yeniden üretilmesinde gösteren (signifyin(g)) kavramını ortaya çıkarmış ve bunu ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır.

The Signfying Monkey kitabında Gates farklı Afro-Amerikan yazınsal geleneğin sistemli bir şekilde okunması ve Afrikalı Amerikan anadili ve yazınsal gelenekleri arasındaki ilişkinin anlaşılması için gerekli olan teorik bilgiyi ayrıntılamıştır. Anlamlandırılan Maymun (*Signfying Monkey*) Afro-Amerikan folklorunda kaynağını Yoruba mitolojisinden alan düzenbaz bir karakterdir. Maymun ile arkadaşları fil ve aslan hakkında pek çok hikâye ve şarkı bulunmaktadır. Bir bakıma Gates, Afrika-Amerika dilinin ve geleneğinin kendi sesiyle konuşması ve kendi ritüellerini gerçekleştirmesi için çalışmıştır. Gates'in teori oluşturma çabası baskın sözlü dil ile resmi yazınsal gelenek arasında bir denge oluşturmak ve ortak hareket edebilmelerini sağlamak içindir (Fox-Genovese, 1990: 15).

Afrikalı Amerikan tarihçi W.E.B. DuBois teorizasyonuna dayanan ikisellik (doubleness) kavramı Gates'in çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Gates, *Black Literature and Literary Theory* ve *The Signfying Monkey* gibi eserlerinde karmaşık ikili

geçmişe dikkat çeker ve siyahların anadili ile yazınsal gelenek arasındaki devamlılığın tanınmasını söyler. Gates, siyahi edebiyatı ‘palimpsestic’ (bu özelliği gösteren metinler geçmiş metinlerin üzerine yazılmışlardır) olarak görür ve siyahilerin kendi adına konuşması ve siyahi metnin edebiliğine geri dönülmesi gerektiğini belirtir. Avrupa ve Anglo Amerikan edebiyatın teorisyenlerinin Anglo-Amerikan biçimciliğine karşı eleştirel yaklaşımları olduğunda siyahî edebiyatın daha iyi okunması gerektiğini ısrarla dile getirmiştir. Çünkü eleştirel metodolojiler siyahi metnin edebiliğini bastırmaktadırlar (Selden, Widdowson ve Brooker, 2005: 230-231) .

Gates göstermiştir ki Batı’da yazın alanında ilk siyasi çalışmalar, siyahların ussal ehliyeti olduğuna yönelik mevcut kuşkulara cevap vermek için yapılmıştır. İlk siyahî yazarlar, yazılı çalışmaların Afro-Amerikalıların ussallığını gösterdiğine ve bunun onların özgürlüğüne giden bir yol olduğunu düşünmekteydiler. Ancak 18. ve 19. Yüzyıl yazarlarının bu çalışmaları özgürlüğe giden yol olmayı başaramamıştır. Gates bu konuda siyahların özgürleşmesinin kendi yazınsallıklarından kaynaklanmadığını bu konuda ırkçılığın, beyazların siyahların da artık insan olduğuna ikna olmalarıyla ortadan kalkacağı gibi yanlış bir önermeye kapıldıklarını belirtmiştir (Awkward, 1988: 7-8).

Siyah ve beyazın anlamı yirminci yüzyılda geçmişte olduğu gibi artık stabil değildir. Renkli, zenci, siyah, Afro-Amerikalı, Afrikalı Amerikan gibi ifadelerin hepsi Afrika kökenli Amerikan vatandaşlarını ifade etmektedir. Ancak bu ifadelendirmenin hiçbiri eş anlamlı değildir. Her biri spesifik sosyo-politik ve kültürel özelliklere sahip farklı bir ırksal kimliği işaret etmektedir. Öbür taraftan, 17. yüzyıldan elit insanları ifade etmek için kullanılan beyaz terimi daha stabil gözükmektedir. Ancak beyaz terimi de bazı önemli değişiklikler geçirmiştir. Örneğin 18. ve 19. yüzyılda beyaz olarak görülmeyen Güney Avrupalılar, açık renkli Yahudiler veya Katolik Avrupalılar şu an beyaz olarak kabul edilmektedirler (Keating, 1995: 912).

Gates’e göre ırk teriminin popüler kullanımında tanımlanan farklılık duygusu ritim, atletik yeterlik, düşün faaliyetleri, tefecilik, sadakat gibi her tür varsayılan doğal nitelilerde olduğu kadar, dil, inanç sistemleri, artistik gelenekler ve gen havuzundaki farklılıkları hem tanımlamakta hem de kaydetmektedir. İrksal karakter ve bu tür karakteristikler arasındaki ilişkiler kinaye yoluyla tescil edilmekte ve Tanrı’nın, biyolojinin ve doğal düzenin muhtemelen kültürel farklılıkların ve yönelimlerin taraflı tanımlamalarına yol açmaktadır (Keating, 1995: 913-14). Ona göre insanlar dili kullanırken doğal farklılıkları da oluştururlar. Bunu böyle yapmakla dilin kötü yanıyla ilişki kurulur. Kültürel ve etnik problemler yatıştırılacağına veya düzeltileceğine daha kötü bir hale sokulurlar.

Gates, *The Signifying Monkey* kitabında yapısal, post-yapısal teoriler ile hermenötik (bir metnin asıl anlamının anlaşılması, yorum ilmi) ve fenomenolojiyi (görüngübilim) bir araya getirir. Çünkü Afrika-Amerikan edebiyatı her yazarın dikkatli bir şekilde kendinden öncekilerin çalışmalarını okuduğu ve yeniden değerlendirdiği bir geleneğe sahiptir. Gates bu süreci anlamalama eylemi (Signfyin(g)) olarak tanımlar. Bir Afrikalı Amerikan yazar kendinden öncekilerin eserlerini okur, değerlendirir ve isterse bütün metni, fikirleri değiştirebilir (Dickson-Carr, 2005: 204).

Gates burada siyahî edebiyatın içinde anlamalamanın (signification, gösterenle gösterileni birleştiren edimdir ve ürünü göstergedir) baş harfini büyük yazar ve standart İngiliz anlatımını ise küçük harflerle yazar. Bu onun aynı kelimenin kullanımının ikiye ayrıldığını göstermek içindir. Böylece içerdiği anlamlar ve temsil ettiği şeyler de değişmekte ve yeniden üretilmektedir. Çift anlamlılık (doubleness) kavramı da aslında

böyle bir yerde durmaktadır. Dilin içinde siyahî bir ikincil anlam vardır. Bu anlam da ne dilin (İngilizce) kendisinden ayrılabilir ne de dil bu siyahî dilin kendi kurallarını kenara atabilir.

Gates'e göre aynı kelime farklı bir şekilde sunularak farklı anlamlar ve o anlamın içinde tarihsel bir birikim veya geçmiş taşıyabilir. Gates burada iki terime başvurur. Agnominatio (farklı anlamda iki kelimeyi biraraya getirme) ve antanaclasis (kelimenin tekrar edilmesidir; kelime her tekrar edildiğinde başka bir anlamı ifade eder). Burada önemli olan göstergenin (sign) nasıl bir gösteren (signifier) tarafından kodlandığı ve gösterilenin (signified) nasıl bir anlama geldiğidir. Siyahî anadil söylemine göre gösterge, siyahlığın vermiş olduğu geniş tarihsel bir farklılık ve tarihi bir bilinç dışılıktır (Bizzell ve Herzberg, 2001: 1546-48).

Gates Derrida'nın neolojiziminden (dilde önceden mevcut olmayan sözcükleri yeniden oluşturma) etkilenecek bunu yorumlama yoluna gider. İkili karşıtlıkların yapı sökümcüsü Derrida bunu differend (farklılaşmış) ve defferend (ertelenmiş) kelimeleri üzerinden yaparak différance'ı türetmiştir. Différance kelimelerin herhangi bir noktada sabit anlamı vermekte nasıl başarısız olduğunu göstermek için Jacques Derrida tarafından türetilmiş, uydurma bir sözcüktür. Derrida için anlam daima belirlenemezdir -hem differend hem defferend- ve différance dilin içinde, onun başka türlü olmasını önleyen bir harekettir. Gates bunu siyahî anlamlamanın (Signification) baş harfini büyük yaparak gerçekleştirmiştir. Peki bunu anlamlama eylemi (signifying) için nasıl yapacaktır? Bunu da kelimenin son harfini parantez içine alarak yapar. Bunu da siyahların sondaki g'yi söylememesine bağlar. Böylece siyah kelime Signifyin(g) iken beyazların kullanımı signifying olarak kalır. Böylece parantez içindeki harfi okumayarak, (Signifyin') siyahların anlamlamadaki farklılığı ortaya çıkar. Siyahlar anlamlama eyleminin (signifyin(g)) bağlı bulunduğu konseptin içeriğini boşaltmışlar ve buna kendi konseptlerini yerleştirmişlerdir. Böylece göstergenin gösteren ve gösterilenden oluştuğu anlatımını yapısal açıdan bozmuşlardır. İngilizce'de 'gösterge', terimin iletmek istediği anlam veya iletmeye niyetlendiği anlam olarak ifade edilir. Saussure bunu teorileştirmiş ve 'gösterge', 'gösteren' ve 'gösterilen' olarak ayırmış ve bu da dilbilimde temel konuma gelmiştir. Siyahîler de göstergenin içeriğini boşaltarak bunu kendi anlamlarıyla doldurarak tüm bu üçlü yapıyı bir bakıma bozguna uğratmaktadırlar (Bizzell ve Herzberg, 2001: 1552-1553).

Henry Louis Gates, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiyi standart İngilizce'de ve siyahî anadilde şöyle göstermektedir (Bizzell ve Herzberg, 2001: 1553):

İngilizce: signification= signified/signifier=concept/sound-image

Siyah anadilinde=signification=rhetorical figures=signifier

Ayrıca İngilizce ve siyahî anadil birbirlerine doğrusal olarak gitmemektedir Biri dikey olarak giderken diğeri yatay olarak gitmektedir. İngilizce yatay ve dizimselken siyahî dil dikey ve paradigmattır. Siyahî dil kelimelerle oynayarak cinas yapar ve betimsel yerleştirmeler uygular.

Gates anlamlama eyleminin (signifyin(g)) Lacancı okumada öteki söylemine geldiğini söyler. Ancak retorik olarak siyah öteki söylemini de oluşturur. Burada beyaz insanın standart İngilizcesinden bir özgürleşme yerine siyah dili beyaz dili, dizimsel-paradigmatik, beyaz adam İngilizcesi, siyah anadilinin hepsinin iç içe geçtiğinden ve birbirine bağlı olduğundan bahseder. Yani beyaz dili veya söylemi, siyahî dil olmadan beyaz değildir. Bu anlamda ikisinin de birbirine ihtiyacı vardır.

Saussure gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkinin zamanla değişebileceğinden bahseder ve bu da gösterenin ihtiyarı doğasından kaynaklanır. Bu ihtiyarı ikamedir (arbitrary substitutions). Ancak Saussure bunu daha sonra reddetmiş ve dilin tarihsel dönem içinde yaratıldığını ve gösterenin değişmeyeceğinin belirtmiştir. Ancak kitleler, özellikle değişik etnik yapıya sahip kitleler ihtiyarı ikameden gösterilen ve gösteren arasındaki ilişki yönünden yararlanmaktadırlar. İşte burada anlamlama eylemi (Signifyin(g)) siyahilerin iki sesliliğidir. Metinler arası ilişkiyi ve yeniden gözden geçirmeyi gerektirir (Gates, 1983: 689).

İnternet ve siyahiler

Henry Louis Gates, Jr.'a göre internet modern konuşan bir davuldur. Gene de siyahlar bu yeni kaynağı benimsemekte göreceli bir şekilde yavaşlardır. Bu yeni eğitici teknolojiyi akıllı bir şekilde kullanmak siyahilere düşmektedir. Siyahlar interneti doğru ve akılcı kullanmalıdırlar. Siyah insanın dil ve edebiyatta geri bırakılması gibi bu hususta da geri bırakılması söz konusu olabilir. Gates'e göre siyahlar edebi kültür araçlarında yeni bir inkar şekliyle karşı karşıyadırlar. Bu da şu anda dijital-bilgi ekonomisine erişimde karşımıza çıkmaktadır. Gates bu dönemde çıkan durumu 'siber-ayrımçılık' olarak tanımlamaktadır (Gates, 2000a: 72).

Kölelik dönemlerinde siyahlar okuma ve yazmadan uzaklaştırılmışlardı. Bunun için siyahlar ceza ve hatta ölümü göze alarak okuma yazma öğrenmişlerdir. Çünkü okuma yazma öğrenmeleri onlara iletişim kurma gücünü de verecekti. Bu güce sahip olmak özgürlüğe giden yolda da önemli bir adım olacaktır. Yeni milenyumun başlangıcında yeni teknolojiler ve yeni medya okura yazarlık konseptini genişletmiştir. Eski çağlardan beri Afrikalılar bilgi paylaşımında veya köyler arası mesaj iletmede 'konuşan davul' kullanmaktadırlar. İnternette Siyahlar için bu küresel köy içerisinde iletişim kurmalarına imkân veren çağdaş/modern bir konuşan davul olmuştur. Ancak 2000'lerin başında Siyahlar bu yeni kaynağı kullanma da geri kalmışlardır. Bu da yapılan bir araştırmaya dayandırılmıştır. Gelirin değişken olarak alınmadığı bir araştırmada beyaz ev halkı, siyah ev halkına göre evde bilgisayar buldurmaya daha fazla eğilimlidirler (Gates, 2000b: 168).

Dünya ve işyerleri bu dijital teknoloji artan bir şekilde kullanırken, bu dijital teknolojiye ve bilgiye erişmedeki eksiklik siyahların ilerlemesini tehdit etmektedir. Bu çalışma Gates'in 2000'lerin başındaki görüşlerini yansıtmaktadır. Gates siyahların yeni teknolojiyi kullanma da daha önce oldukları gibi geri kalmasını istememektedir. Ayrıca dikkat çeken husus Gates'in interneti yeni medya olarak nitelendirmesi ve küresel köy kavramına atıf yapmasıdır.

Henry Louis Gates Jr.'ın çalışmalarında Afro-Amerikan çalışmaları ve öteki kavramı

Henry Louis Gates, Jr. Afro-Amerikan çalışmaları yürüten bilim adamlarının karşılaştıkları en büyük yük veya sorumluluğun çalıştıkları metni incelemeyi önce metnin içindeki gelenekselliği yeniden canlandırmak olduğunu belirtmektedir. 2020 itibarıyla Amerikan nüfusunun çoğunluğu beyazların dışındaki insanlardan oluşacaktır ve bu durum insanları ulusal kültürel enstitülerin yeniden şekillenmesi düşüncesine yönlendirmektedir (Gates, 1988: 3).

Gates kendi jenerasyonunun Afrika ve Afro-Amerikan kültürü hakkında toplanmış bilgiyi kaydetmek, derlemek ve yaymak zorunluluğunu söyler. Böylece Afro-Amerikalılar hakkında toplanan ve toplanmaya devam edilecek olan bilgi kurumsallaşacaktır. Bu alanda çalışmalar yürüten kendi jenerasyonundaki bilim adamları için insan hayatının bu görkemli tarafını haritalandırmak hem bir sorumluluk hem de bir ayrıcalıktır. Gates çalışmalarında siyahlara yönelik kampus içindeki ırkçılığın boyutlarından bahseder. 300'ün üzerinde üniversiteden ırkçılıkla ilgili raporlar gelmiştir. Ayrıca eğitim konusunda dikkat çeken bir diğer husus Reagan döneminde bursların önemli miktarlarda düşürülmesi ve bu durumdan azınlıkların ve ekonomik durumu kötü ailelerin çocuklarının etkilenmesidir. Dikkat çeken bir başka husus da 1986 yılında doktora unvanını alan 32 bin öğrenciden sadece 820'sinin siyah olmasıdır (Gates, 1988: 4). 2009-2010 yılında yaklaşık 140 bin kadar doktora unvanı alan öğrenciden 10 bin kadarı siyahtır (National Center for Education Statistics, 2013).

Gates evrensel bilginin ne olduğunu sorgulamaya başlar ve şu soruyu sorar: “Bir şey nasıl bilgi olarak sayılabilir?” Bunu da Francis Bacon'ın tüm bilgiyi tek bir potada ama tutarlı bir yapıda eritme çabasına karşı yapar. Gates liberal eğitim sisteminin; sahip olma, patrimoni, miras, köken ve kalıtsallıklarla kaplı olduğunu söyler. Bunların hepsini de genel olarak ‘kültürel kalıtsalcılık’ olarak ifade eder. Böylece bu kavramlardan sahip olma (possession) ve köken (lineage) bir ayrım yaratır ve bunu sürdürür. Bu da, biz ve onlar ayrımıdır. Bu kültürel kalıtsallığın koşulları benimsendiğinde, kişi evet ötekiyim diyecektir; fakat bir eğitim sisteminin amacı bireyin kültürel mirasını güçlendirmek idiyse de kişi kendini sadece ziyaretçi olarak görecektir. Foucault böyle bir inkâr ‘aksi söylem’ (reverse discourse) olarak tanımlamaktadır. Kendi karşı olduğu söylemin varsayımları içinde sıkışıp kalır ve master söyleme karşı dâhili bir çatışma ortaya koyar, çıkarır (Gates, 1988: 5).

Kültürel nasyonalizmin Batı eğitim sisteminin temel bir yönü olduğuna dair tartışma yapılmaktadır. Gates hümanistler olarak önlerindeki meydan okumanın onsuz yaşamayı öğrenmek olduğunu söylemektedir (Gates, 1988: 6). Burada Batı, kültürel bir nasyonalizm oluşturma çabasıdadır. Eski Yunan'dan başlayan, Roma İmparatorluğu dönemini de içine alan reform ve Rönesans ile aydınlanmanın temellerini bulduğu ve sanayileşmeyle de ekonomik yapısal örgünün kültürel ulusallığı geliştirdiği ve perçinlediği bir tarihi kültürel süreç dayatmasıdır.

Gates artık Batı ve diğerleri ayrımının ne teoride ne de pratikte temelleri olmadığını söylemektedir. Geleneksel Batıcı bilime tamamen karşıt olmaktan uzak hümanist Asya ve Afrika kültürlerindeki bilim de insanlık tarihini zenginleştirmektedir. İnsanlık tarihi çalışmak, kültürlerdeki çeşitli insani yapıları çalışmaktır. Bu da farklılıklardan beslenir. Gates'e göre 21. Yüzyıl da gündem kültürel çalışmalar ve kamusal politikaları üzerinde yoğunlaşmayı gerektirmektedir. Kültürel çalışmalarda ulusal ve yerel kurumlar arasında ve üniversiteler arasında kurumsal bağlar oluşturulmalı, her alandaki kültürel başarı ve ilerlemeler ifade edilmelidir. Kamusal politikalar alanı da önemli ilgiyi gerektirmektedir. Dönem itibariyle siyahî erkekler arasında hapisaneyeye düşme, cinayet işleme oranı çok yüksektir. Kızlar ise genç yaşta hamile kalma sorunu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. İlaveten devlet okullarındaki öğretim programı da siyahî gençlerin sistemli olarak kendi kültürleri hakkında bilgiyi öğrenmelerini sağlamalıdır. Afrika-Amerika çalışmaları yapan akademisyenler de Gates'e göre bu çabanın dışında değil, tam ortasında yer almalıdırlar. Afrika kültürü ve Afro-Amerikan kültüründeki devamlılık ve kopuş anları çıkartılmalıdır. Ona göre bilim

adamları Afrika-Amerika çalışmalarının gelişmesi için ideolojilerin yöntemlerin yayılımını teşvik etmelidirler. İdeal bir fakülte, tek bir indirgemeci yaklaşım yerine, bu yöntemlerden birkaçını barındırmalıdır (Gates, 1988: 5-8).

Gates ve arkadaşları siyahların kurumsal bir düşünceye sahip olması, sistemik bilgiye ve tarih anlayışı edinmeleri için çabalamaktadırlar. Tarihçi, sosyolog ve gazeteci olan W.E.B. Du Bois (William Edward Burghardt Du Bois) ile Afrika Ansiklopedisinin hayalini kurmuştur. Bu ansiklopedi Afrika kökenli insanların tarihleri, kültürleri hakkında bilimsel bilgilerden oluşan kapsamlı bir yayın olacaktı. Siyahların hayatları, yaşamları hakkında biyografilerden, makalelerden oluşan bu yayın siyahi topluma Avrupa'daki benzerleri gibi hizmet edecekti. Du Bois bunun için çalışmalara başlamıştır. Bu çalışma siyahların tarihine ve Siyah ırkın yaşadıklarına parmak basacaktı. Ancak gereken desteği bir türlü bulamamış ve hayalini gerçekleştirmek için Kwuman Nkrumah'ın davetlisi olarak Gana'ya iltica etmiştir. Burada Afrika Ansiklopedisi'nin baş editörü olacaktı; ancak hayalini gerçekleştirmeden hayata veda etmiştir. Du Bois'in kurduğu Afrika Ansiklopedisi sekreteryası daha sonra bazı yayınlar yapmıştır. İşte; bu düşünceden hareketle Gates ve beraberindekiler Du Bois'in kaldığı yerden devam etmişlerdir. Böylece, 1999 yılında bütün dünyadaki siyahî toplum için ilk CD-ROM ansiklopediyi (Encarta Africana) çıkarmışlardır (Gates ve Du Bois, 1999: 140-142).

Gates insanların sınıflandırılmasından ve her kelimenin çağrışımlarından bahseder. Irk denilince siyahların sahip olduğu bir şey, cinsel yönelim denilince geyler ve lezbiyenler, cinsiyet denilince kadınların sahip olduğu bir şey, etnisite denilince sözde etniğin sahip olduğu bir şey akla gelmektedir. Eğer ki bu kategorilerden hiçbirinde yer alınmıyorsa bunların hiçbirisi hakkında da endişelenmeye gerek yoktur (Gates, 1997:41). Her kavram üzerinden veya onun algılanışı üzerinden bir 'öteki' oluşturulmaktadır. Gates'in öteki tanımında, Fanon'un etkileri vardır. Fanon şöyle demektedir: "...Şüphe duymaya gerek yoktur ki beyaz adam için gerçek Öteki siyah adamdır ve olmaya devam edecektir. Bu tam tersi de olabilir" (Apter, 1999: 222).

Gates çok kültürlülüğün (multiculturalism) bir boyutunu karşılıklı uzlaşım biçimi, entelektüel ve kültürel toleransın durumu olarak anlaşılabilirliğini söyler. Bu tabii ki tam bir tolerans demek değildir. Patriarki Papualılar tarafından uygulanınca o kadar güzel gözükmemekte, kleptokrasi ise Wall Street'deki Michael Milken yerine Zaire Başkanı Mobuto tarafından uygulanınca da o kadar affedilesi gözükmemektedir (Gates, 1997: 42).

Gates W.E.B. Du Bois'in doksan yıl önce yirminci yüzyılın probleminin renk çizgisi problemi olduğunu söyler. Sovyetlerin dağılması ulusçuluğu yeniden diriltmiştir. Çok sayıda ülke etnik çatışmalardan müzdariptir. Gates şöyle der (1997: 43): "20 yıl önce 1997 yılında Gürcistan'daki etnik şiddetten bahsettiğimizde, Amerika Birleşik Devletleri yerine eski Sovyet Cumhuriyetinden bahsedeceğimizi kim düşünürdü ki?"

Kimlik politikalarını ilgilendiren diğer bir husus, politika olmadan kimliğin olamayacağıdır. Kimlik akışkandır ve diğer kimliklerle ilişkisine bağlı olarak gelişir. Böylece yeni olanla ilişkisinde yeni kültürler ve bunun için de yeni kültürler türetilir.

Günümüzde çok kültürlülük bürokratların diline aittir. Kullanıldığı şekliyle kültürle bir alakası yoktur. Hall, postmodernizmin Amerikalı olmak isteyen her yer ve herkese denk geldiğini söylemiştir. Böylece bizlerin üzerinde konuşabileceğimiz gerçek kültürel ortak noktaları bildiğimizi belirtir. Popüler kültürün varlığının kabul edilmemesi gerekir. Ayrıca şunu da belirtmektedir ki MTV'nin gençler üzerindeki etkisi

Batılı önemli edebi tarihçilerin olduğundan çok daha fazladır. Bir bakıma yeni çok kültürlülük hakkında neyin yeni olduğunu belirlemek güçtür (Gates, 1997: 44).

Gates çoğulculuğu (pluralism) eleştirir. Onun sınırları politikleştireceğine, kaldırması gerektiğini söyler. Böylece kimlikler özgür kendi doğal konumlarını kazanacaklardır. İdeolojinin etnikleştirilmesine karşı çıkar çünkü insanlar politik açıdan liberal, muhafazakâr diye etiketlenilmektedirler. Sosyal kimlik üzerinden de gey, siyah gibi adlandırılmalar yapılmaktadır. Bu etiketlendirmelerle sizin kim olduğunuzu da belirlemektedirler. Bu eğilimi de 'her şeye muktedir etiketleme' (omnipotence of the label) diye adlandırmaktadır ve bunun eklemlediği ideoloji kadar tehlikeli bir şey olduğunu söylemektedir (Gates, 1997: 45-46).

Thomas L. Friedman New York Times'ta nefret konuşması nefret suçuna neden olur diye yazmıştır. Gates'e göre nefret konuşmasına karşı daha fazla konuşarak, özgür konuşarak karşı konulabilir, sessiz kalınarak değil. Amerika'da sağ militan kesim yükseliyor ise liberalizmin bu hatayı kendisinde araması gerektiğini söyler Gates. Uzun zamandır liberalizm kendisini diğer insanların problemlerinden ayırtmıştı.

Gates'e göre hümanizm kimlik ile değil, diğerlerini kimliklendirme ehliyetine sahip olmakla başlar. Diğerleriyle aramızdaki ortak noktaları belirlerken, dâhili farklılıkları da kabullenebilmektir. Gates Amerika'nın kimliğe dayalı politikadan, kimliklendirmeye dayalı politikaya geçmesi gerektiğini ve buna da okullarda titizlikle hazırlanmış çok kültürlü müfredat yoluyla başlanması gerektiğini söylemektedir. Titiz çoklu kültürlülük Roma'daki gibi bir göreceliği reddeder çünkü bu diğer kültürlere ciddi bir şekilde bakmaz. Titiz çoklu kültürlülük farklılıkların ortaklıklara göre yükselmesini gerektirmez. Bunu reddeder. Böyle çoklu kültürlülük etnik mutlakıyetçiliğin sınırlarını daraltmaya çalışır. Titiz çoklu kültürlülük kaba kimlik politikalarının yayılımını gerektirmez. Uygun çoklu kültürlülük vizyonu etnosentrizmin tehlikelerine karşı panzehir görevi görür. Gates Amerika'da çok kültürlülüğe özel önem verilmemesini çünkü Amerika'nın en baştan beri çok kültürlü olduğunu söylemektedir. Ancak ülkedeki demokraside siyahiler için eksiklikler olduğunu düşünmektedir.

Gates Amerikan kültürünün, yakın zamana kadar herkesin katılmadığı farklı sesler arasındaki iletişim, muhabbet olarak düşünülmesi gerektiğini söyler. Talihsiz bir biçimde tarihin öğrettiği şekliyle, Anglo-Amerikan bölgesel kültürü, kendini evrensel diye maskeleymiş ve ortak kültür biçiminde göstermiştir. Bunu yaparken de diğer kültürleri kabile kültürü ve dar görüşlü, sınırlı kültürler olarak yansıtmıştır. Bunun üstesinden de Amerikan kültürü üzerine serbest bir şekilde çalışıldığı zaman ancak gerçek Amerikan kültürünün nasıl olabileceği keşfedilebilir. İçinde bulunulan toplumlar hoşgörü normlarına sahip olmadıkça ayakta kalamayacaktır. Kültürel anlayış olmadan kültürel hoşgörünün de bir anlamı bulunmamaktadır. Yani Amerika'nın önündeki zorluk, uzunca zaman susturulan renkli kültürlerle de karşılık verebilen gerçek anlamda ortak bir kamu kültürünün oluşturulmasıdır (Gates, 1991: 712-713).

Siyahi gazetecilik

Henry Louis Gates Jr. ve Donald Graham 2008 yılında The Root adlı dergiyi yayınlamaya başlamışlardır. Amaçları siyahi toplumun her açıdan dünya ile bağlantılarını sağlayacak günlük, ulusal ve uluslararası bir dergi yaratmaktır. Dergi rakipleriyle baş edecek durumda değildi. Ancak Obama dönemi ve teknolojiye hâkim siyah elitlerin ortaya çıkışı dergiyi de dönüştürmüştür. Gates'e göre dergi, iyi

kurgulanmış, düşünülmüş, ideolojik açıdan dijital bir yayındır. Sanal ortamda siyahların birbiriyle konuşabildiği ve diğerlerinin onları dinlediği bir ortamdır. Dergideki çok seslilik ve konuların çeşitliliği derginin en büyük gücü konumundadır. Ancak dergideki yazılar kaynağından elde edilen hikâyelere değil daha çok analizlere ve yorumlara dayanmaktadır. Bunun nedeni de ilk yöntemin daha masrafsız olmasıdır. Yani burada dergi asıl haberi yapan olmaktan ziyade daha çok haberi dönüştüren rolünü oynamaktadır. Öbür taraftan dergi siyahlar tarafından yönetilmesine rağmen sahipliği siyahlarda değildir. Bu da derginin benzer ekonomik ve siyasal baskılara maruz kalabileceğini göstermektedir.

Gates'in 2009 yılında başına gelenler, yıllardır yaptığı çalışmaların Amerikan toplumu için ne kadar gerekli olduğunu gösterir gibidir. Çin'deki bir toplantıdan dönen Gates ön kapı bozuk olduğundan evine arka kapıdan girer. O sırada komşularından biri polise bir hırsızlık vakasının olabileceğini ve iki siyahının bir evi soymaya kalktıklarını ihbar eder. Polisler gelir, Harvard profesörüne kimlik sorarlar ve sonra tutuklarlar. Gates kimliğini gösterdiğini ancak polislerin kendisine siyahi olduğundan dolayı kötü davrandığını söyler; polisler ise profesörün kendilerine hakaret ettiğini. Sonunda ABD Başkanı Obama olaya el koyar ve ülkedeki tansiyon düşer (The Guardian, 2009).

Sonuç

Henry Louis Gates, Jr. bir yazar olmasının ötesinde çok önemli bir belgesel yapımcısıdır. Lincoln'ı Ararken çalışmasının dışında başka önemli yapımları da bulunmaktadır. Afro-Amerikalıların Yaşamları (African American Lives) belgeseli Amerika'daki ünlü veya önemli konumlardaki siyahların köklerini incelemektedir. Bunu yaparken de Amerika'yı kölelik ve ırkçılıkla yüzleştirmektedir.

Afro-Amerikalıların Yaşamları çalışmasında Gates, genetik biliminden ve geneolojiden yararlanır. Bu bilim insanların kısaca aile ağacını araştırmakta ve köklerini sürmektedir. DNA analizlerindeki gelişmeler insanların köklerini bulmalarına yardım etmektedirler. Programa katılan her siyahi ünlünün geçmişte yaşadıkları zorlukları öğrenmekle beraber, ailelerinin izi takip edildikçe atalarının ne şartlar altında Amerika'da var olma savaşı verdikleri ortaya çıkmaktadır.

Amerikalı program yapımcısı Oprah Winfrey şuan dünyanın en zengin ve güçlü kadınlarından bir tanesi konumundadır. Winfrey'e büyükannesi kendisine iyi beyaz arkadaşlar bulmasını söyler. Büyükannesi kendi torununun iyi bir yaşam sürmesi için tek yolun bu olduğunu düşünmekteydi. Siyahlar güneyden başlayarak Amerika'nın her yerine yayılmışlardır. Bu yayılmayla birlikte siyah gettoları oluşmuştur. Gettoların oluşmasıyla birlikte de sosyal tabakalar meydana gelmiştir. Siyahlar ve beyazlar.

Afro-Amerikalıların Yaşamları'nda dinin siyahları bir arada tutmada çok önemli bir işlev gördüğünü görüyoruz. Buldukları bölgede kilise kurmakta ve bu kiliseye düzenli olarak katılmaktadırlar. Özgür olan siyahlar hemen bir topluluk oluşturmaktadır ve kilise de bu topluluğu bir arada tutmakta çok önemli bir araçtır. Belgesel de bir şekilde herkesin ataları köleleştirilmiştir. Kölelik çok karmaşık ekonomik bir kurumdu ve insanların birbiriyle etkileşimde bulunduğu bir ilişkiler ağıydı. Efendi ve köle ilişkisine dayanan insani olmayan insanlar arası bir ilişkiler ağıydı. Bu sistem içinde özgür siyahlar için yer yoktu. Siyahlar birer obje ve mal konumundaydı. Tüm bu ekonomik döngü içerisinde özgür siyahlar var olan ekonomik koşullar çerçevesinde üretim dışıydılar. Köleleri azınlık olarak düşündüğümüzde, özgür siyahlar azınlık içinde

azınlık durumundaydılar. Korku, ayrımcılık, ırkçılık, kölelik siyahi toplumun karşı karşıya kaldığı sorunlar olmuştur.

Gates'in siyahi toplumun köklerini araştırmasının sebebi kimliksizleştirilmiş siyahi topluma bir tarihsellik kazandırmaktır. Amerikan iç savaşı bittiğinde siyahların sadece tek isimleri bulunmaktaydı. Ondan daha önceleri de kayıtlarda numaraları bulunmaktaydı.

Gates'in çalışmalarına baktığımızda siyahi bilgiyi kurumsallaştırma, siyahi bir tarihsellik bilinci oluşturma, Amerika'yı kölelik ve ırkçılıkla yüzleştirme çabasını görürüz. Bu yüzleşme yapılırken öbür taraftan da Batı'nın düşünce sistemi ve gelişimiyle de yüzleşmekteyiz.

Kaynakça

- Apter, Emily (1999) *Continental Drift: From National Characters to Virtual Subjects*. University of Chicago Press.
- Awkward, Michael (1988) Race, Gender, and the Politics of Reading. *St. Louis University In Black American Literature Forum*, 22(1): 5-27.
- Biography (2016) <http://www.biography.com/people/henry-louis-gates-jr-9307556#>, Erişim: 30 Mart 2016.
- Bizzell, Patricia, Herzberg, Bruce (2001) *The Rhetorical Tradition: Readings from Classical Times to the Present*. Boston: Bedford/St. Martin's.
- Dickson-Carr, Darrly (2005) *The Columbia Guide to Contemporary African American Fiction*. Columbia University Press.
- Fox-Genovese, Elizabeth (1990) Between Individualism and Fragmentation: American Culture and the New Literary Studies of Race and Gender. *American Quarterly*, 42(1): 7-34.
- Gates, Henry L. (1983) The "Blackness of Blackness": A Critique of the Sign and the Signifying Monkey. *Critical Inquiry*, 9(4): 685-723.
- Gates, Henry L. (1988) *The Signifying Monkey: A Theory of African-American Literary Criticism*. Oxford.
- Gates, Henry L. (1991) Critical Fanonism. *Critical Inquiry*, 17(3): 457-470.
- Gates, Henry L. (1991) Good-Bye, Columbus? Notes on the Culture of Criticism. *American Literary History*, 3(4): 711-727.
- Gates, Henry L. (1992) African American Studies in the 21st Century. *The Black Scholar*, 22(3): 3-9.
- Gates, Henry L. (1997) Ethics and Ethnicity. *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences*, 51(1): 36-53.
- Gates, Henry L. (1999) Du Bois W.E.B. The Encyclopaedia Africana, and Encarta Africana, The Black Collegian.
- Gates Henry L. (2000a) Black to the Future. *Education Week*, January 12: 72.
- Gates Henry L. (2000b) New Knowledge, New Power. *Essence Magazine* (February)
- Gates Jr., H. L. African American Lives Sezon 1 Bölüm 1. <http://www.youtube.com/watch?v=U6JTxx7KMSE>, Erişim: 30 Mart 2016
- Gates Jr., H. L. African American Lives Sezon 1 Bölüm 2. <http://www.youtube.com/watch?v=DuWF5W7RG4k>, Erişim: 30 Mart 2016

- Gates Jr., H. L. (2009) Looking for Lincoln. <http://www.pbs.org/wnet/lookingforlincoln/video/watch-looking-for-lincoln/290/>, Erişim: 30 Mart 2016.
- Harvard University (2016) <http://aaas.fas.harvard.edu/people/henry-louis-gates-jr>, Erişim: 30 Nisan 2016.
- Keating, A. (1995). "Interrogating 'Whiteness', (De)Constructing 'Race'". *College English*, 57(8): 901-918.
- Kellogg, Carolyn (2013) Ralph Ellison's 'Invisible Man' Banned in North Carolina. <http://articles.latimes.com/2013/sep/19/entertainment/la-et-jc-ralph-ellison-invisible-man-banned-north-carolina-20130919>, Erişim: 30 Nisan 2016.
- National Center for Education Statistics (2016) Fast Facts. <http://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=72>, Erişim: 30 Mart 2016.
- Selden, Raman vd. (2005) *A Reader's Guide to Contemporary Literary Theory*. Pearson Education.
- The Guardian, *Police Arrest Prominent Black History Scholar for Breaking into Own Home*. <http://www.theguardian.com/world/2009/jul/21/henry-louis-gates-jr-arrest-harvard>, Erişim: 30 Nisan 2016.
- Wong, Quennie (2009) You Didn't Know About Henry Louis Gates Jr, USNews. <http://www.usnews.com/news/national/articles/2009/07/24/10-things-you-didnt-know-about-henry-louis-gates-jr#>, Erişim: 30 Mart 2016.